

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION OF PROFESSIONAL TRAINING IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Лимар М.В., здобувач

Міжнародний університет бізнесу і права

Принципи публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України базуються на законодавчому закріпленні компетенцій владних структур, ухваленні рішень у межах компетенції та на підставі закону, забезпеченні дотримання конституційних прав і свобод людини, та реалізуються через спеціальні засади, які враховують національні історичні, культурні та правові традиції, а також європейські цінності. Ці принципи забезпечують якість та наступність поліцейської освіти, відповідальність та підзвітність освітніх закладів перед МВС України та суспільством, інтеграцію навчання з практичною діяльністю поліції, нетерпимість до корупції та дотримання верховенства права, сприяючи розвитку професійної компетентності поліцейських та забезпеченню прав і свобод людини. Доведено, що доцільно серед засад публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України виділити принцип законності, як різновид принципу верховенства права та спеціальні основоположні засади навчальної діяльності закладів освіти та їх персоналу виключно у порядку і спосіб, визначені Конституцією та законами України «Про освіту» і «Про Національну поліцію». Принцип законності як фундаментальна юридична складова верховенства права забезпечує дотримання засад поведінки публічних осіб при здійсненні професійного навчання. Під час виконання своїх обов'язків у процесі добору кадрів, проходження служби в поліції, професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, атестування, формування кадрового резерву, переміщення поліцейських в органах та підрозділах Національної поліції України, перебування поліцейських у розпорядженні, звільнення зі служби в поліції тощо. Спеціальні принципи публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України відносяться до засад, які здійснюються на основі національної історії, культури, традицій, та відповідають європейським цінностям правоохоронної діяльності.

Ключові слова: європейські цінності, заклади освіти, законність, компетентія, правоохоронна діяльність, спеціальні принципи публічного адміністрування, якість освіти.

The principles of public administration of professional training in the National Police of Ukraine are based on the legislative consolidation of the competencies of government structures, decision-making within the scope of authority and based on the law, ensuring the observance of constitutional rights and freedoms of individuals, and are implemented through special principles that take into account national historical, cultural, and legal traditions, as well as European values. These principles ensure the quality and continuity of police education, responsibility, and accountability of educational institutions to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and society, the integration of training with the practical activities of the police, intolerance of corruption, and adherence to the rule of law, promoting the development of the professional competence of police officers and ensuring the rights and freedoms of individuals. It has been proven that among the principles of public administration of professional training in the National Police of Ukraine, it is appropriate to highlight the principle of legality as a type of the principle of the rule of law and special fundamental principles of the educational activities of educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine that provide professional training for police officers. Thus, the principle of legality in the sphere of public administration of professional training in the National Police of Ukraine, by its nature and content, takes into account the specifics of administrative and legal regulation in the field of personnel provision of the National Police of Ukraine, requires legislative consolidation of the competencies of government structures, decision-making within the scope of authority and on the basis of the law, and ensures that the activities of educational institutions and their personnel comply strictly with the procedures and methods defined by the Constitution and laws of Ukraine "On Education" and "On the National Police". The principle of legality, as a fundamental legal component of the rule of law, ensures compliance with the principles of conduct of public officials in the implementation of professional training. In the course of performing their duties in the process of personnel selection, police service, professional training and qualification improvement, certification, formation of a personnel reserve, transfer of police officers in the bodies and units of the National Police of Ukraine, placement of police officers at the disposal, dismissal from police service, and other processes, authorized subjects must adhere to the principle of legality. Special principles of public administration of professional training in the National Police of Ukraine include principles based on national history, culture, traditions, and European values of law enforcement activities. These include the recognition of the individual, their rights and freedoms as the highest values, the unity of training, development and fostering patriotism, the formation of a conscious need to comply with the Constitution and laws of Ukraine, respect for human rights and freedoms, the formation of civic culture and the culture of democracy, ensuring the quality and scientific nature of police education, integrity and continuity of the police education system, accountability and responsibility of educational institutions to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and civil society, integration of education with the practical activities of police units, and intolerance of corruption. These special principles form the basis for effective and responsible public administration in the field of professional training of police officers, promoting the development of professional competence, adherence to human rights and the rule of law in their activities.

Key words: competence, education quality, educational institutions, European values, law enforcement activities, legality, principles, special principles of public administration.

Вступ. Актуальність наукового аналізу принципів публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України полягає у важливості забезпечення високої якості професійної підготовки поліцейських відповідно до сучасних вимог суспільства та міжнародних стандартів. Вивчення і реалізація цих принципів сприяє зміцненню правопорядку, захисту прав і свобод людини, розвитку правової держави і демократичного суспільства. На основі законодав-

чого закріплення компетенцій владних структур, ухвалення рішень у межах компетенції та на підставі закону, а також дотримання конституційних прав і свобод, забезпечується відповідальність і підзвітність освітніх закладів, інтеграція навчання з практичною діяльністю поліції, нетерпимість до корупції та дотримання верховенства права. Це сприяє розвитку професійної компетентності поліцейських, що є ключовим для ефективного виконання ними своїх обов'язків у різних умовах,

від забезпечення громадського порядку до реагування на надзвичайні ситуації.

До публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України звертали свою увагу вчені О. Алексєєв, І. Балабан, А. Берляч, Р. Бузунов, О. Буханевич, В. Галуцько, М. Горелов, О. Гулак, П. Діхтієвський, Л. Коваленко, А. Ключко, Л. Крупнова, О. Кузьменко, С. Легуша, С. Мандрик, В. Поливанюк, О. Ситников, С. Стеценко, О. Щуркан та ін. Проте вони безпосередньо аналізованої нами проблематики не торкалися, присвятивши свої наукові пошуки найбільш загальним спеціальним або суміжним викликам. Отже, аналіз публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України має важливе значення для подальшого розвитку правоохоронної системи України та забезпечення її готовності до викликів у різних умовах.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому щоб на основі теорії адміністративного права, доктринальних знань та діючого законодавства розкрити сутність принципів публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України.

Виклад основних положень. В теорії адміністративного права під принципами адміністративного права розуміють найбільш загальні та стабільні вимоги, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення права, свобод і законних інтересів приватних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави. Характерними рисами принципів адміністративного права є таке: формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина й нормального функціонування громадянського суспільства та держави; визначають найбільш загальні й стабільні вимоги, що сприяють їх утвердженню та захисту суб'єктами публічної адміністрації, визначають характер адміністративного права і напрямки його подальшого розвитку; встановлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організується діяльність суб'єктів адміністративного права; принципи адміністративного права характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними [1].

В юридичній літературі існують певні тенденції до з'ясування сутності принципів адміністративного права в цілому та певних аспектів принципів публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України зокрема. М. Будзинський доводить, що у чинному законодавстві України, не закріплені спеціальні принципи, які за своїм характером і змістом безпосередньо враховують специфіку адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України. Однак, принцип об'єктивності, спрямований на якнайповніше виключення проявів суб'єктивізму, однобічності й упередженості, а його сутність полягає в забезпеченні встановлення, аналізу та оцінки реальних фактів, які мають значення для прийняття обґрунтованих рішень щодо розв'язання конкретних ситуацій та вчинення подальших дій; принцип неупередженості, що є необхідною умовою належного виконання уповноваженими суб'єктами у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України. Під час виконання своїх обов'язків у процесі добору кадрів, проходження служби в поліції, професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, атестування, формування кадрового резерву, переміщення поліцейських в органах та підрозділах Національної поліції України, перебування поліцейських у розпорядженні, звільнення зі служби в поліції тощо, уповноважені суб'єкти не повинні виявляти особистої прихильності, або упередженості; принцип підзвітності, який означає, що наділені владними повноваженнями і відповідальністю

суб'єкти кадрового забезпечення Національної поліції України зобов'язані аргументовано доповідати та обговорювати результати своєї діяльності як із безпосереднім та вищим керівництвом, так і з громадськістю [2].

Так, О. Ісламова аналізуючи засади професійної підготовки кадрів для органів поліції в США доводить, що формування принципів професійної підготовки кадрів для американської та вітчизняної органів поліції пов'язане з низкою питань, зокрема й теоретико-методологічного характеру. Однією з головних проблем вироблення такої теорії є визначення поняття професійної підготовки кадрів. Вченою встановлено, що всесвітньо визнаним є надбання американського досвіду професійної підготовки кадрів для органів поліції, на основі яких ґрунтовно розглядається вивчення педагогічних особливостей професійної підготовки кадрів для поліції України, підвищення її рівня та інтеграції в світову педагогічну систему [3]. Здійснюючи порівно-правовий аналіз Д. Швець доповнює, у ФРН підготовка поліцейських кадрів побудована за принципом довічного найму. При цьому передбачається постійне підвищення кваліфікації полісмена. Особливістю системи підготовки поліцейських кадрів ФРН є те, що жоден з поліцейських навчальних закладів держави не видає своїм випускникам освітніх документів, які б відповідали якому-небудь державному освітньому стандарту. Після закінчення навчальних закладів видаються тільки відомчі освітні документи, що дають право працювати тільки в поліції і, як виняток, у деяких інших державних установах [4].

На наш погляд, найбільш доцільно серед засад публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України виділити принцип законності, як різновид принципу верховенства права та спеціальні основоположні засади навчальної діяльності закладів освіти МВС України, які здійснюють професійного навчання поліцейських.

В Україні в усіх сферах суспільного життя, в тому числі й в аналізованій нами сфері діє принцип верховенства права. Відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Крім того елементами верховенства права є принципи рівності, правової визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі [5].

Однак безпосередньо в аналізованій нами сфері для нас найбільш цікавим є не безпосередньо принцип верховенства права, а його різновид для адміністративних органів – принцип законності. Законність це фундаментальна юридична категорія і критерій правового публічного життя публічної влади та посадових осіб. Законність як принцип публічного адміністрування вимагає законодавчого закріплення компетенцій владних структур, ухвалення рішень у межах компетенції та на підставі закону, забез-

печує дотримання діяльності суб'єктів владних повноважень конституційних прав і свобод людини. Законність як принцип поведінки публічних осіб у правовій сфері реалізує можливість здійснення суб'єктом права наданих йому прав за умови неухильного виконання покладених на нього обов'язків [6].

Отже, принцип законності у сфері публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України за своїм характером і змістом враховує специфіку адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України, вимагає законодавчого закріплення компетенцій владних структур, ухвалення рішень у межах компетенції та на підставі закону, забезпечення дотримання діяльності закладів та освіти та її персоналу виключно у порядку і спосіб визначені Конституцією та законами України «Про освіту» «Про Національну поліцію» При принцип законності фундаментальна юридична складова верховенства права забезпечує дотримання засад поведінки публічних осіб при здійсненні професійного навчання. Під час виконання своїх обов'язків у процесі добору кадрів, проходження служби в поліції, професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, атестування, формування кадрового резерву, переміщення поліцейських в органах та підрозділах Національної поліції України, перебування поліцейських у розпорядженні, звільнення зі служби в поліції тощо.

Спеціальні принципи публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України базуються на нормах в першу чергу законів України «Про освіту» та «Про Національну поліцію». Закону України «Про освіту», є базисними для публічного адміністрування навчання усіх рівнів та різновидів, в тому числі в Національній поліції України. До його засад належать: людиноцентризм, верховенство права, забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, рівний доступ до освіти без дискримінації, розвиток інклюзивного освітнього середовища, забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування, науковий характер освіти, різноманітність освіти, цілісність і наступність системи освіти, прозорість і публічність управлінських рішень, відповідальність і підзвітність органів управління освітою та освітніх закладів перед суспільством, інституційне відокремлення функцій контролю та забезпечення діяльності закладів освіти, інтеграція з ринком праці, зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями, свобода вибору видів, форм і темпу здобуття освіти, академічна доброчесність, академічна свобода, автономія закладів освіти в межах, визначених законом, гуманізм, демократизм, єдність навчання, виховання та розвитку, виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, формування поваги до прав і свобод людини, формування громадянської культури та культури демократії, формування культури здорового способу життя, екологічної культури, невторчання політичних партій та релігійних організацій в освітній процес, збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань, державно-громадське управління, державно-громадське та державно-приватне партнерство, сприяння навчанню впродовж життя, інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір, нетерпимість до проявів корупції, доступність освітніх послуг для кожного громадянина [7].

В свою чергу принципи діяльності Національної поліції, закріплені у Закону України «Про Національну поліцію» є основою для публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України. До

них належать: верховенство права, що передбачає визнання людини, її прав та свобод найвищими цінностями, та застосування цього принципу з урахуванням практики Європейського суду з прав людини; дотримання прав і свобод людини, забезпечення їх реалізації та припинення обмежувальних заходів після досягнення їх мети; заборона сприяння, здійснення чи терпимого ставлення до катувань або жорстокого поводження; недопущення будь-якої дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань; законність, що означає дію виключно на підставі Конституції та законів України, заборону виконання злочинних наказів; відкритість та прозорість діяльності, включаючи інформування громадськості та забезпечення доступу до публічної інформації; політичну нейтральність, яка передбачає незалежність від рішень політичних партій та заборону політичної діяльності в органах поліції; взаємодію з населенням на засадах партнерства, що спрямована на задоволення потреб громадян та територіальних громад; безперервність виконання завдань поліції та право кожного звернутися за допомогою у будь-який час, без відмови через вихідний або святковий день. Ці принципи створюють основу для ефективного та відповідального публічного адміністрування у сфері професійного навчання поліцейських, сприяючи розвитку професійної компетентності, дотримання прав людини та верховенства права у їх діяльності [8]. Не усі із вище наведених засад є такими, що визначають спеціальні сталі положення публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України. Однак значна частина з них є такими, які об'єктивно відображають аналізовану нами юридичну природу.

Отже, до спеціальних принципів публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України відносяться засади, які здійснюються на основі національної історії, культури, традиції, які відповідають європейським цінностям правоохоронної діяльності. А саме: визнання людини, її прав та свобод найвищими цінностями, та застосування цього принципу з урахуванням практики Європейського суду з прав людини; єдністю навчання, розвитку та виховання патріотизму; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, формування поваги до прав і свобод людини, громадянської культури та культури демократії; забезпечення якості поліцейської освіти та її наукового характеру; цілісності і наступності системи поліцейської освіти; відповідальності і підзвітності закладів освіти системі перед МВС України та громадянським суспільством; інтеграція освіти з практикою діяльності підрозділів поліції; нетерпимість до проявів корупції. Ці спеціальні принципи створюють основу для ефективного та відповідального публічного адміністрування у сфері професійного навчання поліцейських, сприяючи розвитку професійної компетентності, дотримання прав людини та верховенства права у їх діяльності.

Висновки. Принципи публічного адміністрування професійного навчання в Національній поліції України базуються на законодавчому закріпленні компетенцій владних структур, ухваленні рішень у межах компетенції та на підставі закону, забезпеченні дотримання конституційних прав і свобод людини, та реалізуються через спеціальні засади, які враховують національні історичні, культурні та правові традиції, а також європейські цінності. Ці принципи забезпечують якість та наступність поліцейської освіти, відповідальність та підзвітність освітніх закладів перед МВС України та суспільством, інтеграцію навчання з практичною діяльністю поліції, нетерпимість до корупції та дотримання верховенства права, сприяючи розвитку професійної компетентності поліцейських та забезпеченню прав і свобод людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галуцько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
2. Будзинський М. П. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3. том 1. 2019. http://nvppp.in.ua/vip/2019/3/tom_1/116.pdf
3. Ісламова О. Загальні принципи професійної підготовки кадрів для органів поліції у Сполучені штати Америки. Збірник наукових праць Академії Державної прикордонної служби України. 2019. <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/74>
4. Швець Д. В. Особливості професійної підготовки поліцейських: порівняльний аналіз. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Сер.: Право. 2018. Вип. 25. С. 14–17.
5. Верховенство права. Конституційний суд України. 2023. <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>
6. Законність і дисципліна: загальна характеристика та класифікація способів їх забезпечення. Національна академія внутрішніх справ. 2023. https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec10.html
7. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. ст. 380
8. Про національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. ст. 379.